

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 7

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні
в контексті європейської інтеграції”,
м. Київ, МАУП, 17 листопада 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2012

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 11 від 21.12.11)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні в контексті
європейської інтеграції”, м. Київ, 17 листоп. 2011 р. / редкол.: А. М. Подо-
ляка (голова) [та ін.]. — 2012. — 382 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної
конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становлен-
ню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у
різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів
і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і су-
спільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2012

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012

Курчина Т. О.

Державне управління забезпеченням
інформаційної безпеки:
організаційно-правовий аспект 248

Левандовська Н. М.

Удосконалення методів планування
виробництва та реалізації продукції
на підприємстві 252

Маяцька О. Ю.

Соціально-психологічна взаємодія
студента і студентської групи
в аспекті формування стандартів
спільної поведінки 255

Медвідь М. Ф., Ольховик А. А.

Соціальна політика в Україні:
теорія і практика 262

Носуля О. П.

Необхідність упровадження засад
світового досвіду з проблем
організованої злочинності
та корупції в Україні 267

Пилипишин С. С.

Управління фінансами фізичних осіб .. 274

Проценко І. О.

Державний вимір освітньої
парадигми 277

Радзімовська С. Ф.

Європейська інтеграція та суверенітет
національних держав 283

Січкарь О. М.

Аналіз економічного потенціалу
підприємства 286

Стогний Е. М., Крець А. М.

Трансформація природної
и политической рент 290

Тимошин Ю. В.

Методологія аналізу державного
управління в класичних і сучасних
державно-правових дослідженнях 293

Третяк О. Л.

Служба безпеки України в системі
державного управління України 300

Чайковська Л. В., Сацевіч В. О.

Міжнародно-правова та економічна
парадигма сучасного ринку
паливно-енергетичних ресурсів 304

Бабак А. К.

Політичний режим та механізм
державного управління в Україні 308

Бурла С. С.

Підвищення соціального захисту
державних службовців як умова
забезпечення їх діяльності 312

Вахній О. В.

Основні напрями державного
регулювання суспільної моралі
в Україні 315

Гулай Л. А.

Гендерний аспект проблеми насильства
над жінками в сім'ях 319

Дубова О. О.

Реформування системи місцевого
самоврядування в умовах
євроінтеграції України 321

Сірик А. О.

Становлення правової держави
в Україні 324

Сурженко М.

Проблеми розподілу владних
повноважень в Україні
в умовах євроінтеграції 327

Черненко Ю. С.

Роль спадщини Іммануїла Канта
для становлення сучасної
української держави 330

Алжум Майсара

Інформаційна діяльність
у сфері державного управління 335

Бушин О. О.

Політична освіта в Україні
в сучасних умовах 338

Костенко А. Ю.

Регіональна політика
в Україні 340

Содель Ю. В.

Виконавча влада і місцеве
самоврядування в умовах становлення
правової держави в Україні 343

Медвідь Ф. М., Кулявець А. В.

Формування владної еліти
в Україні: питання теорії
і практики 346

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Становлення і розвиток української державності, вип. 7, с. 286–289

Одним з важливих завдань, рішенням якого на сьогодні належить займатися державі і, більшою мірою, самим підприємствам, є завдання формування нової системи прогнозування і планування розвитку територіальних комплексів, галузей, окремих підприємств, нарешті, структурних одиниць цих підприємств. На наш погляд, акцент у вирішенні цього завдання має бути зміщений не в бік можливостей галузей, підприємств до виробництва товарів і послуг, що було одним з головних показників могутності потенціалу в плановій економіці, а в бік здатності задовольняти потреби і максимально враховувати інтереси всіх учасників на всіх стадіях.

Основна маса публікацій з теорії потенціалів присвячена такому оцінчному показнику, як економічний потенціал. Аналіз цих публікацій виявляє значні розбіжності у визначенні економічного потенціалу, розумінні його сутності, складових, взаємозв'язку його з такими категоріями, як “національне багатство”, “рівень економічного розвитку”. Можна виокремити чотири підходи до розуміння сутності економічного потенціалу.

Економічний потенціал як сукупна здатність галузей народного господарства.

Так, Б. М. Мочалов цей термін розуміє як “сукупна здатність галузей народного господарства виробляти промислову, сільськогосподарську продукцію, здійснювати капітальне будівництво, перевозити вантажі, надавати послуги населенню” [1, 7]. На це ж визначення посилаються В. Н. Мосін і Д. М. Крук [5, 82], так само воно наведено в економіко-математичному словнику за редакцією Л. І. Лопатнікова [8, 67] і в економічній енциклопедії за редакцією А. М. Румянцева [18]. У цьому визначенні підкреслюється лише один з аспектів економічного потенціалу — здатність господарського механізму виконувати виробничу функцію. Очевидно, що це важлива, але не єдина характеристика економічного потенціалу.

Крім того, ряд авторів розділили думку з приводу рівнів, які характеризують економічний потенціал. Одні вважають, що економічний потенціал характеризує, передусім досягнутий рівень розвитку системи суспільного виробництва [6, 6–7; 4, 14]. Відповідно до іншої точки зору — різняться:

- досягнутий потенціал — сукупність основних фондів і величини валової продукції галузей або валового суспільного продукту країни, ство-

реного при фактично досягнутому організаційному рівні розвитку продуктивних сил і ступеня використання потенційних можливостей виробничого апарату;

- перспективний економічний потенціал, який розкриває максимальну можливість господарської системи, зумовлює максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг, яких можна досягти за ідеальних умов виробництва та оптимальному використанні ресурсів [1, 13].

Така точка зору притаманна при ототожненні термінів “потенція” і “потенціал”, які обидва походять від латинського (сила).

Зазначені терміни розрізняються за трьома основними моментами: “Потенція” визначається не виявленими, нерозкритими, несформованими і неупредметненими можливостями. Перетворитися на реальні можливості (тобто потенціал) вони можуть тільки у процесі економічної діяльності. Поняття “потенціал” характеризується можливостями реальними, конкретними, фіксованими, сформованими в процесі будь-якої економічної діяльності і на сьогодні нереальними через певні причини, але перебувають у готовому і реальному вигляді.

Для розглянутих понять загальними елементами є ресурси, що допомагають реалізувати наявні можливості. Однак, поняття “потенція” включає такі ресурси, які створюють приховані можливості. Поняття “потенціал” створює ресурси, що володіють дієвими, конкретними, вивченими можливостями, які вже тепер можуть використовуватися в суспільному виробництві.

Зміст економічного потенціалу становлять два компоненти: об’єктивний — сукупність трудових, нематеріальних, матеріальних і природних ресурсів, залучених і не залучених з певних причин у виробництво і володіють реальною можливістю брати участь у ньому; суб’єктивний — здатність працівників, колективів до використання ресурсів і створення максимального обсягу матеріальних благ і послуг, а також здатності управлінського апарату підприємства, організації, галузі, господарської системи в цілому до оптимального використання наявних ресурсів.

Для оцінки економічного потенціалу використовують такі показники:

- чисельність населення;
- чисельність трудових ресурсів;
- основні виробничі і невиробничі фонди;
- валовий суспільний продукт і національний дохід;
- обсяги мінеральних, сировинних, водних, енергетичних та інших ресурсів;
- обсяг продуктивних сил;
- обсяг випуску промислової продукції;
- обсяг сільськогосподарського виробництва;
- показники розвитку транспортних мереж.

Розглянуті підходи до визначення терміна “економічний потенціал” виявляють різні погляди в розумінні його сутності і структури. Важко сказати однозначно про прихильність того чи іншого дослідника до одного з підходів. Ряд дослідників наводять кілька визначень з різними акцентами. Так, наприклад, Б. М. Мочалов пропонує три визначення економіч-

ного потенціалу [1, 7, 12, 17] і в цілому вважає, що “економічний потенціал” слід розглядати як:

- джерело зростання національного доходу і економічної потужності країни;
- результат розвитку продуктивних сил суспільства;
- показник максимальних виробничих можливостей галузі, підприємств, об'єднань, ресурсів;
- засіб задоволення суспільних потреб;
- найважливіший фактор зростання національного багатства країни;
- критерій оптимальності планів виробництва матеріальних благ, використання ресурсів і національного багатства [1, 18].

Така відмінність у визначеннях пояснюється тим, що кожен з дослідників виокремлював будь-яку одну з рис економічного потенціалу, не розкриваючи її повністю. В одних визначеннях робиться акцент на умови і фактори, що визначають величину потенціалу, в інших — на характер суспільно-економічних відносин, у третіх — на результати його використання. Для визначення терміна “економічний потенціал” необхідно виокремити основні риси, які відрізняють його від інших категорій.

Серед них:

- економічний потенціал — це категорія, яка характеризує сукупні сили здібності, можливості аналізованої системи;
- ці можливості можуть бути реалізовані тільки за наявності ресурсів. Таким чином, економічний потенціал характеризується певним набором ресурсів;

- зазначені ресурси мають бути залучені у виробництво або підготовлені до використання у господарській системі. Тобто термін характеризує досягнутий рівень розвитку;

- здібності і можливості системи пов'язані насамперед з характером і особливостями соціально-економічних відносин і взаємодій між людьми, підприємствами, державними установами, задіяними в господарському процесі;

- мета цих відносин і взаємодій полягає, на наш погляд, у пошуку, формуванні потреб і максимальному їх задоволенні за допомогою виробництва товарів і послуг при оптимальному використанні ресурсів.

Підсумовуючи викладене, під економічним потенціалом пропонуємо розуміти сукупні можливості суспільства формувати і максимально задовольняти потреби в товарах і послугах у процесі соціально-економічних відносин з приводу оптимального використання наявних ресурсів.

Відповідно до еволюції концепції маркетингу в період 1860–1920 рр. переважала виробнича концепція. Тож при описі силових можливостей підприємства акцент робився на здатність підприємства виробляти товари та послуги. Оціночними показниками були обсяг виробництва, основний і оборотний капітал, чисельність зайнятих. При товарній (1920–1930 рр.) і збутовій (1930–1950 рр.) концепціях акцент, відповідно, робився на здатності підприємства виробляти якісні товари та просувати їх на ринок за рахунок маркетингових зусиль. При традиційній концепції маркетингу (1960–1980 рр.) вперше акцент ро-

битися на здатність підприємства задовольняти потреби споживачів. Нарешті, соціально-економічна концепція маркетингу (1980–1995 рр.) і сучасна концепція маркетингу взаємодії роблять акцент на раціональне, оптимальне використання ресурсів і задоволення інтересів держави, партнерів по бізнесу.

Таким чином, термін “потенціал” щодо окремого підприємства повинен характеризувати не стільки виробничі можливості, а й інтегральні здатності підприємства максимально задовольняти потреби споживачів, раціонально використовуючи при цьому ресурси та враховуючи інтереси держави, партнерів по бізнесу.

Враховуючи викладене, пропонуємо при оцінці можливостей підприємства використовувати термін “підприємницький потенціал підприємства”, під яким слід розуміти сукупні можливості підприємства визначати, формувати і максимально задовольняти потреби споживачів у товарах і послугах у процесі оптимальної взаємодії з навколишнім середовищем і раціонального використання ресурсів.

Література

1. *Іванов В. Б., Кохась О. М., Хмелевський С. М.* Потенціал підприємства:

Наук.-метод. посіб. — К.: Кондор, 2009. — 300 с.

2. *Толстых Т. Н., Уланова Е. М.* Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: финансовый потенциал // Вопросы оценки. — 2004. — № 4. — С. 18–22.
3. *Воронкова А.* Концепція управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства // Економіст. — 2007. — № 8. — С. 14–17.
4. *Краснокутська Н. С.* Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посіб. — К.: Центр навч. л-ри, 2005. — 352 с.
5. *Отенко І. П.* Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства: Наук. вид. / І. П. Отенко, Л. М. Малайрець, Г. А. Іваненко. — Х.: Вид-во ХНЕУ, 2007. — 348 с.
6. *Бачевський Б. Є., Заблудська І. В., Решетняк О. О.* Потенціал і розвиток підприємства: Навч. посіб. — К.: Центр учбової л-ри, 2009. — 400 с.
7. *Головкова Л. С.* Методичні проблеми вимірювання потенціалу підприємства // Фондовый рынок. — 2007. — № 35. — С. 32–36.
8. *Архипов В. М.* Проектирование производственного потенциала объединений (теоретические аспекты). — Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. — 135 с.
9. *Федонін О. С., Репіна І. М., Олексик О. І.* Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посіб. — 2-ге вид. (без змін). — К.: Вид-во КНЕУ, 2006. — 316 с.